

Читалище

съвременна

брой 77, октомври 2016

МЕСЕЧНО ИЗДАНИЕ НА НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН – 1926 Г.“

РАЗЛИЧНИ ИСТОРИИ

СОВЕСТТА Е СУДНИК ЧЕЛОВЕКУ

Ивика стихотворца улови-ха Влъхви (хайдуги) и като щяха да го заколят, той не имаше никого да му помогне, но виде жерави, чи минуваха, и им ся помоли да отвърнат на Влъхвите. Подир някой ден тиш отидоха в градът, от гето бяше и Ивик.

И като ся разхождаха из хората, видяха, чи минуват жерави, и рекоха помежду си: Ето Ивиковите отмъстителни. Чуха тъзи реч хората, щото бяха там близо, и ги попитаха, що помянуват Ивика. А тиш тутакси ся улашиха, промениха лицето си и не знаяха, що да рекат. Хората ся почувиха за това и наченаха да ги изпитуват, и най-сетне познаха, чи тиш бяха убили Ивика, и тъй ги изклаха. Някой други човек, на имя Вес, беше убил скритом баща си. Подир няколко време отиде да яде у единого своего приятеля. Там виде под стряхата едно лещовическо гнездо и го събори. Хората му думаха: Человече, що ти струват тези гадинки, та ги убиваш? А той отвеща: Не чувате ли, чи тиш лъжат и думат, чи аз съм убил баща си. Тъзи реч ся чу чак до царят. Тогази той повеле, та запряха оногози човека, и за малко време го насили да изповяда, чи той беше убил баща си, и повеле, та убиха и него.

Из шеста глава на „Буквар с различни поучения, собран от Петра Х. Беровича за българските училища“, известен като „Рибен буквар“ от Петър Берон, 1824 г.

НОВАТА УЧЕБНА ГОДИНА ЗАПОЧНА С ВОДОСВЕТ

На 15 септември с водосвет бе открита новата учебна година на НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“. Отец Васил от столичния храм „Свети Георги“ освети салоните, залите, кабинетите и стаите и с китка здравец поръси служителите и преподавателите със светена вода.

Цялата дейност и всички прояви през годината са посветени на 90-годишнината от учредяването на читалището. Концертът, посветен на 24 май – Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост, който се проведе на 15 май 2016 г., т.е. в края на миналата учебна година, в зала 11 на Националния дворец на културата, бе апотеозът на дейността, красноречив символ на възможностите, които читалището като уникална съвременна културна институция предлага. Като в доказател-

ство на непрекъсваема духовна енергия бе и последвалото по повод 1 ноември, Деня на народните будители тържество, една от първите прояви на читалището през новия сезон. На 28 октомври 2016 г. в Просветна зала бе проведен Урок по родолюбие с участието на литературния критик и историк Петко Тотев и ученици от 139 ОУ „Захари Круша“ в столицата, които освен с рецитал по стихове на забележителни български поети будители прочетоха пред публиката със свои размисли за този чисто български празник, като поднесоха и изненада. Така духовно събитие след духовно събитие НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“ не прекъсва традицията, за да я бъде и пребъде „държавата на Духа“ (по Лихачов).

За Деня на будителите – на стр. 2

80 ГОДИНИ ЖЕНСКИ ХОР „ХРИСТИНА МОРФОВА“

2016 година е юбилейна за Женски хор „Христина Морфова“. Създаден е през 1936 г. на името на бележитата българска певица Христина Морфова, известна по света като „българският славей“. Негов основател е диригентката проф. Людмила Проконова. През 1971 г. Народно читалище „Д-р Петър Берон – 1926 г.“ приютява хора и оттогава до днес е негов гостоприемнен дом.

Дълги години главен художествен ръководител на Женски хор „Христина Морфова“ е диригентката проф. Лилия Гюлева, под нейното ръководство хорът се нарежда сред най-добрите български хорове. От 1996 г. диригент е Таня Никлева. От септември 2003 г. главен художествен ръководител става известният български диригент, педагог и общественик Емил Янев.

Днес вокален педагог на хора е оперният певец Георги Петков, професор по класическо пеене във Виенската консерватория „Франц Шуберт“, а председател на хор „Христина Морфова“ – Любов Карагитлиева-Бойчинова.

По повод на славния юбилей Николина Кръстева, дългогодишен председател на хора, издаде книгата със спомени „Славей ми пее“, чиято премиера се състоя на 13 октомври 2016 г. в Софийска градска художествена галерия. Водеща бе Надежда Захариева. В програмата взеха

участие проф. Емилия Коларова, проф. Емил Янев, Диана Филипова (мецосопран), Георги Петков (баритон) и Детска хорова студия „Български славей“ с диригент Неолина Пелова и Надежда Цанкова (клавирен съпровод).

„Да се напише книга за хор „Христина Морфова“ – четем на корицата отзад думите на Лилия Иванова, председател на хора от 1973 до 1979 г., – е вдъхновяваща, отговорна и трудна работа. Да се съберат документи, снимки, отзиви за концерти, участия в конкурси, сътрудничество с композитори, диригенти, общественици, хористки, които са пели в хора, и да се обединят в книга-летопис, в книга-живот на хора и за хора, това е колосален труд.

Историята на хора чрез „свидетелството“ на записи, отзиви,

разкази вече е факт. В ръцете си държим многогодишен труд, създаден от сърце, всеотдайност, възхищение, любов, труд.“

Книгата съдържа спомени, документи и богат снимков материал, дадена е изчерпателна справка за всички отличия, с които хорът е бил удостоен, за неговия състав през годините, за ръководителите, сред които са именитите диригенти Тодор Хаджиев, Людмила Проконова, проф. Лилия Гюлева и др.

Към книгата е прикрепен диск с 24 изпълнения на Женски хор „Христина Морфова“ и интервю с проф. Лилия Гюлева, издаден от Народно читалище „Д-р Петър Берон – 1926 г.“. На 19 октомври 2016 г. в зала „България“ се проведе юбилейният концерт на хора под диригентството на Таня

Никлева-Владева, организиран от Народно читалище „Д-р Петър Берон – 1926 г.“ с подкрепата на Столична община. В него се включи и Детска хорова студия „Български славей“ с диригент Неолина Пелова – тази година студията навърши 40 години от създаването си. Концертът се проведе със специалното участие на Веселина Василева (сопран), Юли Дамянов (диригент), Йордан Владев (бас баритон) и Мая Василева (пиано); клавирен съпровод – Иван Жеков.

На 4 ноември 2016 г. Женски хор „Христина Морфова“ изнесе Тържествен концерт по случай 5 ноември, Ден на металурга, организиран от НЧ „Напредък – 1969 г.“ в Пирдоп съвместно с НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“.

За книгата и хора – на стр. 6

ПРЕДИ И СЛЕД ДЕНЯ НА БУДИТЕЛИТЕ

Д-р Елена АЛЕКОВА

В дните преди 1 ноември т.г. с осезаеми притеснения размислях какво да кажа, откривайки среща на 12-13-годишни ученици с Петко Тотев по повод на Деня на будителите. Срещата бе организирана от

НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“, в чиято дейност под наслов „Урок по родолюбие“ има и такъв акцент – срещи на деца с известни български писатели, историци, общественици във връзка със знаменателни исторически събития или празници духовни.

Смятах, че би било добре да им обясня защо българите имат Ден на будителите? Случило ми се бе да прочета блудословия от рода на... българският народ бил толкова заспал, че за да се събуди му трябвали будители. Затова и празнували днес – за срам пред другите народи – Ден на будителите, т.е. ден на тези, които будят някого от сън. Дори – в доказателство – бе приведено прословото „Стани, стани, юнак балкански, / от сън дълбок се събуди...“ на Добри Чинтулов. С други думи, ако дори едно от децата бе прочело това, трябваше да оборя тезата, че българите проспиват живота си, и аргументите ми трябваше да бъдат несъкрушими...

Първо, България, създадена през 681 г., е една от първите държави в Европа в съвременния смисъл на понятието държава... Второ, славянската азбука, създадена от Константин-Кирил Философ през 855 г., е първата в света писменост, на която започва да се превежда Евангелието, след като дотогава е било прието то да се разпространява само на еврейски, гръцки и латински... Трето, след като българите приемат за официална религия християнството, цар Борис I Покръстител посреща най-гостоприемно Климент, Наум, Горазд, Сава и Ангеларий, прогонени от Великоморавия; знаем църквата „Св. Седмочисленици“, а светите Седмочисленици са тъкмо св. св. Кирил и Методий и техните ученици, като днес светите братя дори са обявени за покровители на Европа, а писмеността ни е сред официалните в Европейския съюз... Четвърто, в Плиска, Преслав и Охрид тръгва Златният век на българската книжнина, X век, а ведно с първоучителите български работят още и Йоан Екзарх, Черноризец Храбър, Константин Преславски, който в знаменитата си „Азбучна молитва“ се моли на Господ да вдъхне в сърцето му „...словото, което ще бъде за благо на всички“, а след него Презвитер Козма, ще се обърне към онзи, които има книгите, но ги държи заключени, далече от очите на хората: „О, човече, не крий Божиите слова от желаещите да ги прочетат или препишат, но се радвай, че твоят брат ще се спаси с тяхна помощ. Не затова са били те писани, за да ги криеш в сърцето или килията си“. Което ще рече че още тогава просветените българи са знаели най-важното: нищо не значи, ако си се пробудил сам ти, а не пробудиш другите, и ще рече, че българите сме случили на учители от самото начало на българското четмо и писмо... Пето, по-късно в старопрестолнината Велико Търново тръгва и вторият Златен век на културата, XIV век, с Евтимий Търновски, Григорий Доброписец, Дионисий Дивний, Киприан Цамблак, Григорий Цамблак, Константин Костенечки, Йоасаф Бдински... – все с идеята да посветят живота и дейността си на другите, като не само ги учат на четмо и писмо, но и ги зареждат с енергия за духовни дела и подвизи, според както патриарх Ев-

тимий в жите за св. Петка пише, че трябва да се разказва за праведниците и светците, „защото словото за полезното допринася на слушателите немалка полза“, и още – защото „духовната поведнос носи куп радости на послушните души и леко разсейва и прогонва цял облак от печал“, а най-вече – за да ни напътстват „към доброта и блаженство“...

Благодарение на кълновете, които първобудителите засяват в душата на българина в онова далечно време, ние оцеляваме като народ през следващите столетия на робство, печал и страдания, за да дойдат съдбовни години, когато от Атонските гори един нов будител ще палне искрата на новобългарската духовност със своята „История славянобългарская“, като още в самото й начало ще обяви, че е събрал „тази история в 1762 година за полза на българския род“. Така традицията на някогашните будители – да посвещават усилията си за обща полза, за общо благо – не ще загине, а ще се преумножи по време на Българското Възраждане с училищата, читалищата, изкуствата и литературата, с борбите за църковна и национална независимост, с делата на стотиците достойни и лични

Шекспир и за „Животът е сън“ на Калдерон, а през тях – за един филм... Имаше през 1999 г. такъв филм – „Широко затворени очи“ – на режисьора Стенли Кубрик. Вземам метафората. Човек може да проживее живота си, без нищо да разбере за живота. Затова – да бъдем с отворени очи. Да бъдем БУДНИ! За да не пропиеем живота си. За да не живеем напразно. И после си спомних един от Христовите завети: „Бъдете будни...“. С повече думи: Бъдете будни за светлината, доброто и красотата. Бъдете чисти, бъдете добри, бъдете красиви, бъдете истински във всеки един миг от своя живот. Духът ни да будува, съзнанието ни да е будно, сърцето ни, за да не пропуснем важното, главното в живота, единственото, което има значение за нас – да сме човече. Това ще рече да бъдем БУДНИ. Към духовен подвиг и към духовна будност са призовавали будителите български народа си, а не са го будели от сън, както на слепците и на глухите им се струва.

Вече бях готова за срещата с децата. И се успокоих. А и срещата с Петко Тотев мина блестящо, защото той самият е забележителен литературен критик и историк,

като отделни окръзи, наложени с някакво административно делене. А дълбочината на културния пласт по нашите земи ще ни съсредоточава занаят върху връзките и срещите, върху културните токове, които минават от столетие в столетие и от страна в страна – без граници и ограничения или въпреки ограниченията“.

И тук – изненадата...

Разбира се, очаквах децата да не искат всичко наготово, да са написали есета за будителите някога и днес, за будителството въобще, както винаги. Но този път случилото се надмина всичките ми очаквания. Защото Рени и Яна от 139 ОУ „Захари Круша“ в столицата бяха написали писмо до гр. Котел с получател – д-р Петър Берон. Привеждам го цялото и без редакторска намеса:

„Уважаеми господин доктор Петър Берон, Пишем Ви, за да попитаме как сте успели да напишете толкова полезен и на достъпен език за децата буквар.

А хората, които пишат сегашните учебници в нашето развито общество, ги правят много неразбираеми. Всъщност не всички са като Вас, не всички могат да мислят като деца. Вие, господин Берон, сте изключителен човек, надарен с изключително много разум.

Също така ни е любопитно как сте отраснали без техника и в трудно време за българския народ. Каква е разликата между робството и войната? Интересно ни е да разберем какво е да обиколиш света.

Мислим си, че в училище е трудно, а после? Мечтаем си да обиколим света сега, когато сме едва на дванадесет. Имаме много неща, все пак е XXI век, но не и това, от което се нуждаем, а именно – от хора като Вас. Вие сте рядко срещан интелект, затова ще Ви попитаме каква е тайната на успеха Ви и дали сте успели да сбъднете всичките си мечти.

Най-искрено се надяваме да отговорите на въпросите ни!

Послепис:
Много благодарим!
28.X.2016 г., гр. София“.

Още по-интересното бе, че Рени и Яна бяха „получили“ отговор от д-р Петър Берон, който също прочетоха:

„Мили момичета, Радвам се, че още на тази възраст се интересувате от тези неща.

Не мога да кажа как точно стана, но за да напишеш буквар, се изискват много знания и логическа мисъл.

Не мога да отговоря на всичките ви въпроси, защото нямам време. Трябва да напиша новия ми учебник.

Послепис:
Благодаря за отделеното време!
28.X.2016 г., гр. Котел“.

Оставям без коментар.

Ясно е кой трябва да прочете „кореспонденцията“ на децата с автора на първия новобългарски учебник – на първо място, авторите на новите учебници, а след тях – и чиновниците от Министерството на образованието и науката, които одобряват новите учебници. Надявам се да я прочетат – по-голяма критика от тази, на децата, здраве ми кажи.

Но главното е, че има деца, които не можеш да залъжеш с евтини дрънкулки и високоумно бръщолевене, и че до децата има учители (и родители), които отсяват за тях зърното от плевата. А будни деца и будни хора има само когато има будители. Да живеят будителите български нине и присно, и во веки веков!

Във връзка с 90-годишнината от учредяването на НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“ дългогодишният ни активен сътрудник Росица Цветкова подари на читалището своя картина

мъже и жени, отваряли очите, просвещавали сърцата на българите със знания и наука без разлика на пол, възраст, занятие, богатство. Тъй и свидетелства през 1876 г. Макгахан в своите писма изумителни репортажи до лондонския вестник „Дейли нюз“: „В Англия и изобщо в Европа имат твърде криво понятие за българите. Аз винаги съм слушал и, да си кажа правото, до последно време самичък мислех, че те са диваци, не по-цивилизовани от американските индианци. Представете си мое то удивление, когато узнах, че почти във всяко българско село има училища, и че тия школи, където те не са изгорени от турците, се намират в цветущо положение. Те се издържат от сумите на доброволно възложен на себе си от българите данък, не само без правителствени подбуждания, но и въпреки многочислените затруднения, причинявани от властите, обучението в тия училища е безплатно – и за богатите, и сиромасите. И така надали ще се намери българско дете, което да не знае да чете и пише, и изобщо процентът на грамотните в България, не е по-малък от тая в Англия и Франция“ (преводът е на Стефан Стамболов, изданието на „Турските зверства в България“ е от 1880 г.)...

Докато прехвърлях всичко това през съзнанието, си спомних за „Сън в лятна нощ“ на

публицист и журналист, роден във възрожденския град Габрово, завършил прочутата Априловската гимназия, първото светско новобългарско училище, по-късно – и Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Учителствал във възрожденското средище Котел (родното място на Софрония и на Берона), а после и в Габрово, в Априловската гимназия. Работил като редактор, заместник главен редактор или главен редактор на вестниците „Литературен фронт“, „Антени“, „Български писател“, „Жарава“ и в издателствата „Народна култура“ и „Пейо К. Яворов“. Автор на над 1100 публикации в литературната и обществено-политическа периодика, както и на много книги, сред които „Алеко Константинов“, „Книги за препрочитане“, „За него – Живота“, „Винаги има и други“, „Поети“, „Белетристи“, „Е, ами кога ще живеем?“, „Бих влезнал във взривна ракета“, „Отгласи“ (двухтомник), „Пътеки към Алеко“. Тъкмо в неговата уникална негова поредица за българската литература от стари времена до днес – четиритомникът „Единословия български“, която излезе тази година, е подхваната идеята за единството на българската литература от нейното зараждане в края на IX век до началото на нашия XXI век: „Кой знае – пише той – защо си представяме старобългарската култура, Възраждането и съвременността

БОЖЕ, ЗАЩО ГОСПОД ЛЪЖЕ

Нидал АЛГАФАРИ

КАЛ

Светкавица озари тъмнината. Между дървета по разкаляния път се провираше каруца, теглена от вол. Хайванчето¹ се напъна и с повече сила дръпна напред. Задното колело се изкачи по камъка и преди да го подмине, се хлъзна, та цялата каруца се измести встрани. Мълния освети гората. Миг след това тъмнината се върна във владение. От каруцата слезе едър, здрав и висок мъж, заметнат с натежала от водата черга, от която се стичаха капки, които не намираха повече място в наметката му. Той я махна от тялото си и я захвърли до седящата в каруцата жена, след което направи няколко крачки в лепкавата кал. Огледа колелата на каруцата. Едното задно бе затънало наполовина. Мъжът стъпи напред и преди да прехвърли тежестта, кракът му заглъзна. Опита да го издърпа, но глиневата земя не го пусна. Загуби равновесие и тялото му поддаде. Сегна да се хване за дървенията на каруцата, но бездната под него го придърпа. Затъркули се по рътлината² към буйната река. Ръцете му търсеха клонки от храсти или фиданки да се хване, но мокрите му длани се изплъзваха и отново политаше надолу. Клоните го удряха по лицето, деряха ръцете му и малко преди да стигне една надвесена над речното корито скала, кракът му попадна в откритите корени на голяма кичеста върба.

– Стояне! Стоянеeeeeeeeeee! – извика ужасена спътницата му. Остави кърмачето до другите двете деца зад себе си и скочи в калта.

– Добре съм, Калино! Добре съм! – извика от бездната Стоян.

Висящ с главата надолу и със заклекен крак, Стоян напъна всичките си сили и се надигна от калта. Освободи крака си и лазейки, се закатери по стръмния бряг.

– Тю, да му се не види!

Калина се хвана с едната ръка за каруцата и му подаде другата. Той пое ръката ѝ при последната си стъпка, преди да стигне до нея, и ѝ се усмихна.

– Ей така ще се пребия! Уплашиха ли се децата?

– Боже, как изведнъж изчезна! Добре ли си? Лошо ли се удари?

– Добре съм. Дай да видим как ще измъкнем каруцата.

Стоян отиде до главата на вола. Погледна го в очите, погали го по муцуната и му прошепна:

– Да опитаме заедно? А?

Хвана хамута с двете си ръце и извика:

– Дай!

¹ Животно.

² Хълм, наклонена местност.

Нидал Алгафари гостува на читалището

На 26 октомври 2016 г. Литературната гостоприемница при Народно читалище „Д-р Петър Берон“ организира среща разговор с Нидал Алгафари. Надея се Захариева откри вечерта, след което писателят подробно и увлекателно представи двете си книги „Боже, защо Господ лъже“ (2014) и „Аллах, милост нямаш ли?“ (2015), които са част от

недовършена засега трилогия. Последва оживен диалог с публиката.

Нидал Ахмад Алгафари е с баща сириец и майка българка. Завършил е специалност „Кинорежисура“ в НАТФИЗ. Автор и режисьор е на студентското предаване „Ку-Ку“. Делегиран продуцент на „Шоу и развлекателни програми“ в БНТ. Продуцент, сценарист, режисьор на игралния филм „Ла донна е мобиле“. Продуцент и режисьор на телевизионните предавания „Наблюдател“ и „Анонси“, както и режисьор на документалния филм „Сирия – история и легенди“. От юни 2002 г. до май 2004 г. е изпълнителен директор на БНТ.

Предлагаме откъс от книгата му „Боже, защо Господ лъже“.

Гръм, следващ светлината, разтресе листата в гората. Клепачите на животното премигнаха. Волът вдигна единия крак и опита да направи крачка. Жилите на врата му се напрегнаха. Каруцата не помръдна. Огромните му очи изпитваха болка и умора. Стоян почеса зад ухото вола и отиде при затъналото колело. Съблече вълнената си дреха, след нея свали бялата кенарена риза. Една след друга няколко светкавици осветиха голям, червен и изпъкнал белег на гърдите му. Две по-малки резки до него сякаш изрисуваха кръста Господен. Последвалият гръм накара децата да се сгушат едно в друго. Капките дъжд се забиваха в земята, а там където вече нямаше накъде, се удряха една в друга и образуваха големи локви. Стоян удари с плесница по гърдите си. Удари още веднъж с другата ръка, така както правят при пехливанските борби, и застана с гръб към каруцата. Подхвана с жилавите си ръце колелото, опря плещи на каруцата и напрегна нозете си.

– Едно! Две!... Даааааай! – през зъби извика той.

Черно-бялото животно се напъна. Дървените летви на каруцата изпращаха. Колелото се отлепи от калта.

– Ррррррр! Спри се брееееее! Рррррррр!

Стоян направи няколко крачки заедно с животното и повдигна края на каруцата. Волът спря и признателно обърна глава към стопанина си. Мъжът пусна колелото, разтри длани и отиде до жената, която му подаде ризата. Нахлузи я. Отметна перчема, който пречеше на очите му.

– Благодаря ти, Калино! Уф! – изпъшка тежко Стоян.

Изпод завивката по-малкото от децата се размърда. Показа лицето си и се обърна към мъжа.

– Чичо!

– Кажми, чичовото!

– Гладна съм.

– Още малко! Малко остана!

В МАНАСТИРА

Волският впряг спря пред голяма дървена порта. Стоян скочи на земята, захвърли ямурлука и се приближи до малката врата в портата. Сви юмрук и неуверено удари по мокротото дърво. Изчака. Удари пак. И пак. Калина помогна на децата да слязат. Покри ги с черги, пазейки ги от поройните капки. Стоян удари отново още по-силно. Дум. Дум. Дум. Между ударите чу дървени налъми, тропаци по калдъръма.

– Ида! Ида! Какво си се раздумкал?

Прозорчето във вратичката изскърца и през решетката се появи монашеско лице. Борината, която държеше в ръка, осветяваше изпитото му и брадясало лице. Монахът, съсухрен, с големи, изпъкнали очи, набраздени с много бръчки, издаващи напредналата му възраст, извика:

– Кой си ти?

– Стоян ми викат, старче! Стоян Боримечката! – закашля се, сякаш му бе неудобно сам да се нарича така, както му викаха всички в селото. – От Хаджидимовите сме! От Бели извор!

– Ще ти дам едно старче на теб! Ама! Чува! Съм ви! Какво дириш по туй време?

– Християни сме! Подслон от пороя дирим. Пък и каручката затъна няколко пъти.

– Знам, че сте християни. Я се дръпни да погледна – монахът доближи лице до решетката.

Стоян се отдръпна. Светкавица за миг направи нощта ден. Очите на монаха зашариха. Видя жената с децата. Каруцата. Вола. Вратата в портата се отвори около педа. Прегърбеният

монах направи крачка навън, като бе готов бързо да влезе обратно в манастира. Вдига високо борината и отвори още по-широко.

– Ела да ми помогнеш! Как те викаха тебе?

– Стоян, отче! Стоян.

– Чувам. Чувам. Какво ми повтаряш? Ела да ми помогнеш да отворя тая пушина. Много е тежка.

Двамата със Стоян влязоха в двора. Старецът му посочи със свободната си ръка голяма дървена талпа, с която бе залостена портата, и му кимна. Стоян отиде до вратата и застана в средата ѝ. Подпря ръцете си под нея и напъна. Очакваше да е много по-трудно, а тя с лекота се извади. Стоян, я постави встрани и дръпна едното крило. То не поддаде.

– Силен си. Хвала! Ама за това сила не тебе, Стояне! – монахът му подаде борината и бръкна под расото. Извади голям дървен ключ с десетина железни гвоздеа в края на летвата. Пъхна го в процепа. Намести гвоздеите и го завъртя. Бравата се отключи.

Разпрегнаха вола. Жената взе една от бохчите в едната си ръка, а с другата – спящото кърмаче, и последва монаха.

Стоян грабна други два вързопа и пое подир тях по дървеното стълбище. Старецът спираше на всяко стъпало да поеме въздух. Момиченцето, което държеше за полата Калина, я дръпна:

– Мамо! Мамо ма! Гладна съм!

– Сега, мамо! Сега!

Монахът намери това за добър повод да си почине и се обърна към малката:

– Как ти викат на тебе?

Момиченцето свали поглед към земята, сви рамене, стисна ръчички пред себе си, погледна към майка си, която я погали по главичката и ѝ кимна да отговори.

– Райна! – промълви детето. Монахът се наведе към нея и подложи ухо към устните.

– На това уше го кажми. То чува повече.

– Райна! Райна ѝ викаме – каза по-силно Стоян, остави вързопите на земята и погали детето по дългите коси.

– Чак толкова не съм глух! – усмихна се старецът и се обърна с лице към стълбите. Пое дъх и подпирайки се за перилата, се заизкачва по стъпалата. Стоян вдигна прегърналото го за крака дете.

– Айде, сине! – побутна го с едната си ръка да последва монаха и подаде другата си ръка на Райна. Голямата му лапа остана да виси във въздуха. Погали момиченцето и нежно го побутна да се качи по стълбите. Последваха бавните стъпки на монаха по дългия чардак.

80 ГОДИНИ ЖЕНСКИ ХОР „ХРИСТИНА МОРФОВА“

СЛАВЕЙ МИ ПЕЕ...

Николина КРЪСТЕВА

Рождената* дата на хор „Христина Морфова“ е 1 октомври 1936 г. Новороденият хор приема името на знаменитата певица, педагог и личност Христина Морфова, за да реализира нейните идеи в прослава на българската духовност.

★

Под ръководството на диригента Тодор Хаджиев новосъздаденият хор веднага започва усилен репетиции и на 23 декември същата година във Военния клуб се реализира първата му концертна изява съвместно с хор „Кавал“. В книгата „50 години хор „Кавал““ намираме потвърждение на този факт: „За първи път в музикалната история на София столичани ще чуят съвместен концерт на женски, мъжки и смесен хор от 160 певци и певици“. Всеки от двата хора е имал самостоятелна програма, както и съвместно изпълнение в края на концерта. Концертът преминал при изключителен успех и бил повторен два пъти извън столицата.

★

Първият самостоятелен концерт на Женски хор „Христина Морфова“ е под диригентството на проф. Людмила Прокопова и се осъществява на 29 януари 1939 г. в зала „България“. В архива на хора се пази поздравителното писмо, изпратено от името на Българския певчески съюз, подписано от неговия председател акад. Петко Стайнов. В него четем:

„Съюзната управа с радост изпълва своя дълг да благодари сърдечно Вам и на Вашите предани хористки за участието Ви в тържествения концерт на 29 м.м. в зала „България“. Изнесенният концерт недвусмислено подчертава високото художествено ниво на нашите хорове и здравата им сплотеност в името на общото дело“.

Женски хор „Христина Морфова“ с диригент Тая Никлева-Владева

★

През 1971 г. в живота на хора се извършват промени – поради недостига на помещения и свързаните с това трудности в работата, хорът преминава към Народно читалище „Д-р Петър Берон – 1926 г.“. Започва един нов етап в неговата работа, който продължава и понастоящем.

Хорът участва в Международния симпозиум за църковно-славянска музика, организиран от ЮНЕСКО със съдействието на БАН. Симпозиумът е проведен през октомври и е придружен от серия концерти и репертоар, съставен от части на „Български распев“ и други старинни източно-православни песнопения. Материалите от Симпозиума са публикувани в Известия на Института за музика при БАН.

★

През 1975 г. се реализира една отдавнашна мечта за създаването на Хорово-певческо общество – Женски хор „Христина Морфова“ и Детско-юношеска музикална студия „Български славей“. Това е една от инициативите, по която проф. Лилия Гюлева работи много упорито. Предложението студията да се нарича „Български славей“ разкрива както предназначението ѝ, така и връзката с големата певица Христина Морфова, наричана приживе „Български славей“. Всъщност това е реализация на мечтата на Христина Морфова за приобщаване на младите хора към изкуството:

„Музиката е най-скъпия дар в живота на човека: в дни на неволя тя носи радост, утеха, забрава. Сторете щото тя да стане най-добър и искрен приятел на младежта“.

Тези нейни думи са поставени на видно място в канцеларията на хора. Но това е и една от идеите, за която професорите Лилия Гюлева и Емил Янев непрекъснато апелираха и работят години наред. Без да се впускам в подробности, искам да кажа, че една от основните задачи на екипа Гюлева – Янев, подпомогнати от проф. д-р Галина Стоянова, Василка Гавазова и столичната общественост, беше работата по утвърждаване на предмета „пеене“ и хоровото дело в целия курс на обучение в средното училище. Аз съм присъствала на разговори, обсъждане на доводи за необходимостта от предмета за възпитанието на подрастващите. От студията се очаква много – преди всичко да се възпитава любов към хоровото пеене у децата, да бъде източник на хористи за големия хор и двата хора да имат съвместни концерти. В работата с децата да се съчетава музика и танц, да продължи традицията за контакти с българските композитори. За диригент е определена проф. д-р Галина Стоянова, а за хореограф Василка Гавазова.

Тържественото откриване на студията бе на 17 декември 1975 г. в НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“. В приветственото си слово проф. Георги Димитров горещо подкрепи идеята и реализирането ѝ чрез основаването на Детско-юношеската музикална студия (ДЮМС). Малките певци изнесоха кратка концертна програма пред родителите, хористите от Женски хор „Христина Морфова“ и гостите. Така се създаде голяма хорова формация – прочутият Женски хор „Христина Морфова“ и ДЮМС „Български славей“, която може би е единствената засега в историята на хоровото пеене у нас.

Пионерската идея за създаване на детския хор, който да не е статичен на сцената, а да може да се движи и да играе едновременно с пеенето, изисква специфична работа, както и по-различен репертоар. Младият тогава композитор Владимир Панчев, син на нашата хористка Тонка Панчева, специално написва сюитата „Филек“ за студията с използване на автентичен материал от странджанските народни игри за деца. Също така се изпълняват откъси от детски оперети на български автори и много песни, написани специално за студията. Опитът в работата с ДЮМС „Български славей“ е огласен в два доклада от проф. д-р Галина Стоянова в гр. Оломоуц, Чехословакия (1980, 1982 г.), както и на концерт в Москва по случай честването на 1300 години от създаването на Българската държава. Развитието на ДЮМС се осъществява в тясно сътрудничество с проф. Лилия Гюлева и проф. Емил Янев в съвместните ежегодни продукции, концерти, чествания, празници и делници, в репертоарната политика и планирането. С това наистина се доказва колко стойностна и пълноценна може да бъде съвместната художествено-творческа работа в два колектива, които имат собствен облик и общи цели и постигат много добър художествен резултат. След проф. д-р Галина Стоянова ръководството на студията поема Светлана Неделчева. В момента ръководител на ДЮМС „Български славей“ е хористката от Женски хор „Христина Морфова“ Неолина Пелова.

Венеция Караманова, диригент на Детския радиохор, във връзка със създаването на ДЮМС сподели:

„Ученичка съм на проф. Лилия Гюлева. Тя ме покани да участвам в реализирането на проекта – Създаване на Детско юношеска музикална студия „Български славей“ към Народно читалище „Д-р Петър Берон – 1926 г.“, София, което смятам за начало на моята кариера. Освен проф. Лилия Гюлева и проф. Емил Янев ръководството на проекта включваше още проф. Галина Стоянова, Василка Гавазова, Евгения Николова, Вихра Томова, Ивелина Казанджиева и мен. За целта прослушахме над 10 000 деца от софийските училища. От тях картотекирахме 200 деца, от които съставихме и представителния състав. Началото беше трудно. От първия момент се наложи необичайно за тогава отношение към хоровото пеене.“

Иван Жеков, проф. Георги Петков, Тая Никлева-Владева, проф. Емил Янев, Неолина Пелова

Ученичка на Румяна Коцева получи международна награда

За член на журито бе поканена Румяна Коцева, преподавател в класа по поп и джаз пеене при Народно читалище „Д-р Петър Берон – 1926 г.“. „Заедно с останалите членове на журито от Италия, Украйна, Румъния и Грузия и с децата участници от седем страни – сподели тя – прекарахме няколко незабравими дни в грузинската столица. Директорът на фестивала Торнике Какушадзе и неговият екип бяха положили доста усилия в организирането на самия фестивал и на много други събития покрай него, така че всички да се чувстват добре. Най-щастливи естествено бяха децата, за които имаше много награди и подаръци“. Участничка от България като изпълнителка във фестивала беше седемгодишната Белослава Костадинова, от класа по поп и джаз пеене на Румяна Коцева. Белослава грабна няколко награди: втора награда в първа възрастова група, плюс наградата за най-малък участник, плюс Специална награда на фестивала.

В началото на ноември Торнике Какушадзе посети нашата страна и беше гост на читалището.

*Откъси от книгата: Николина Кръстева, „Славей ми пее...“. Спомени за Женския хор „Христина Морфова“ при Народно читалище „Д-р Петър Берон – 1926 г.“. Издава „Колор Студио“ ЕООД, София, 2016 г.

Секретар НЧ „Д-р ПЕТЪР БЕРОН – 1926 г.“: Светла СЛАБЕЕВА
 Главен редактор: д-р Елена АЛЕКОВА
 Художник: Костадин ЛЯНГОВ
 Фотограф: Виктор ВИКТОРОВ
 Адрес: София 1408, бул. „Витоша“ 109;
 тел.: 952 25 78
 Вестникът се разпространява безплатно

съвременна
 Читалище
 ISBN 2534-899X